

INTEGRIMI EKONOMIK DHE TREGTAR SHQIPËRI - KOSOVË

NJË PLATFORMË E PËRBASHKËT ZHVILLIMI

TIRANË 2019

Konteksti:

---

1. Zhvillime globale dhe rajonale - me pasiguri të rritura dhe kërkesa të shtuara
  - a. OBT dhe konfliktet tregtare
  - b. Integrimi European
  - c. CEFTA
2. Presione të shtuara konkurrenciale për të dy ekonomitë tona të vogla
3. Harmonizimi I politikave zhvillimore - nevojë për t'iu qasur në një mënyrë të përshtatshme këtyre proceseve

Ne dhe rajoni

Disa te dhena baze: Viti 2017						
	Shqiperia	Kosova	B&H	MNE	NMV	SRB
GDP/fryme; ne Euro	4,000	3,600	4,400	6,900	4,800	6,100
Te ardhurat e buxhetit, % te GDP	27.7	26.4	43	41.4	31	41.5
Borxhi Publik, % te GDP	67.8	15.6	34	64.2	39.5	55.6

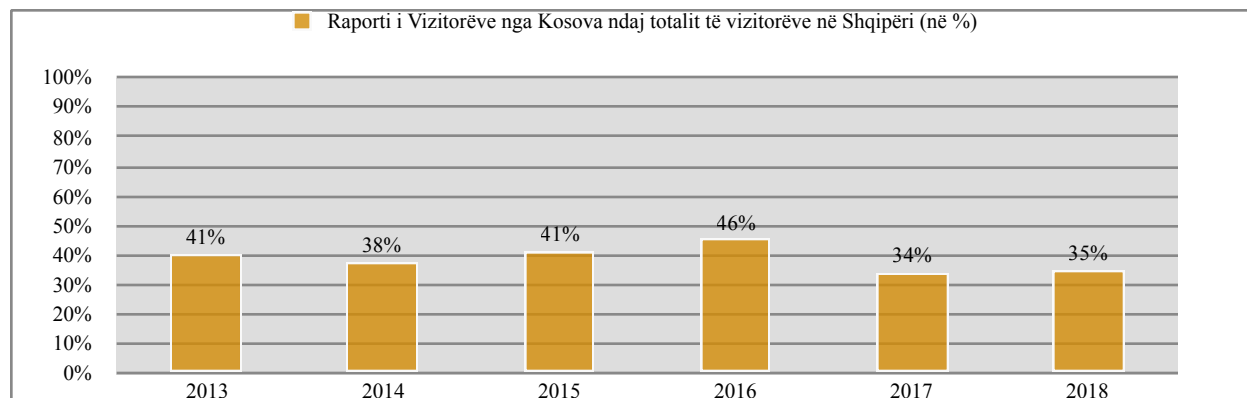
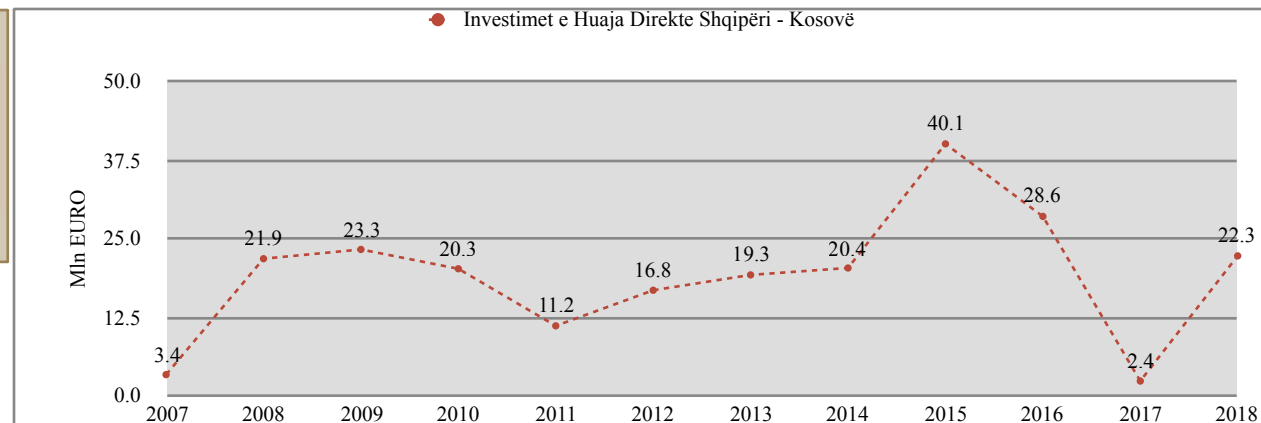
Kuadri institucional:

- ❑ 50 + marrëveshje bashkëpunimi
  - Bashkëpunim i intensifikuar që prej vitit 2003
  - Regjim tregtar pa barriera tarifore mes dy vendeve
  - Përmirësime të ndjeshme infrastrukturore
- ❑ Rritje e ndjeshme e shkëmbimeve ekonomike mes dy vendeve
  - Tregti
  - Investime
  - Shërbime (Turizmi)

Investimet e Huaja Direkte dhe Turizmi

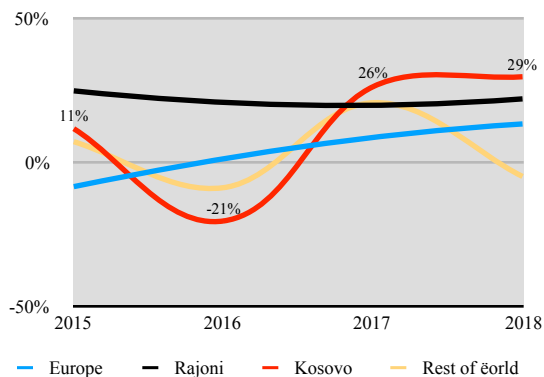
IHD të Shqipërisë në Kosovë
9% të totalit të investimeve direkte,
ne vleren 22 mln Euro ne 2018.

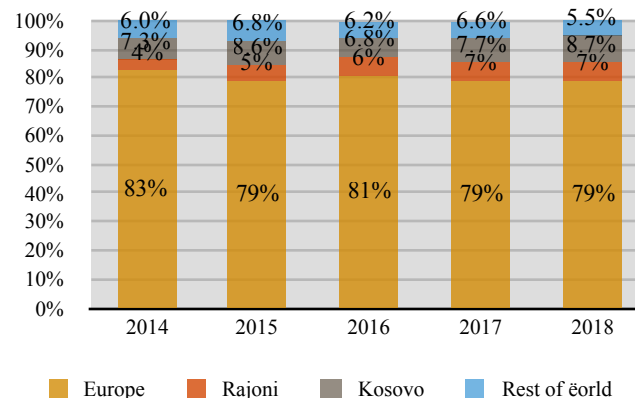
35% e vizitorëve në 2018
hyjnë nga Kosova!

Shkëmbimet tregtare 2013-2018

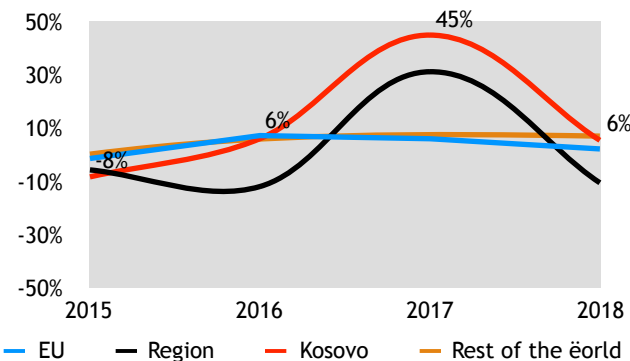
Norma Vjetore e Rritjes së Eksporteve të Shqipërisë drejt Kosovës

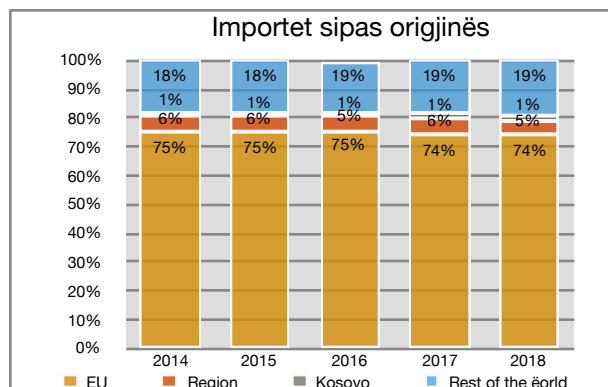
Eksportet sipas destinacionit

Norma vjetore e ndryshimit të importeve të Shqipërisë nga Kosova

Importet sipas origjinës

• Eksportet

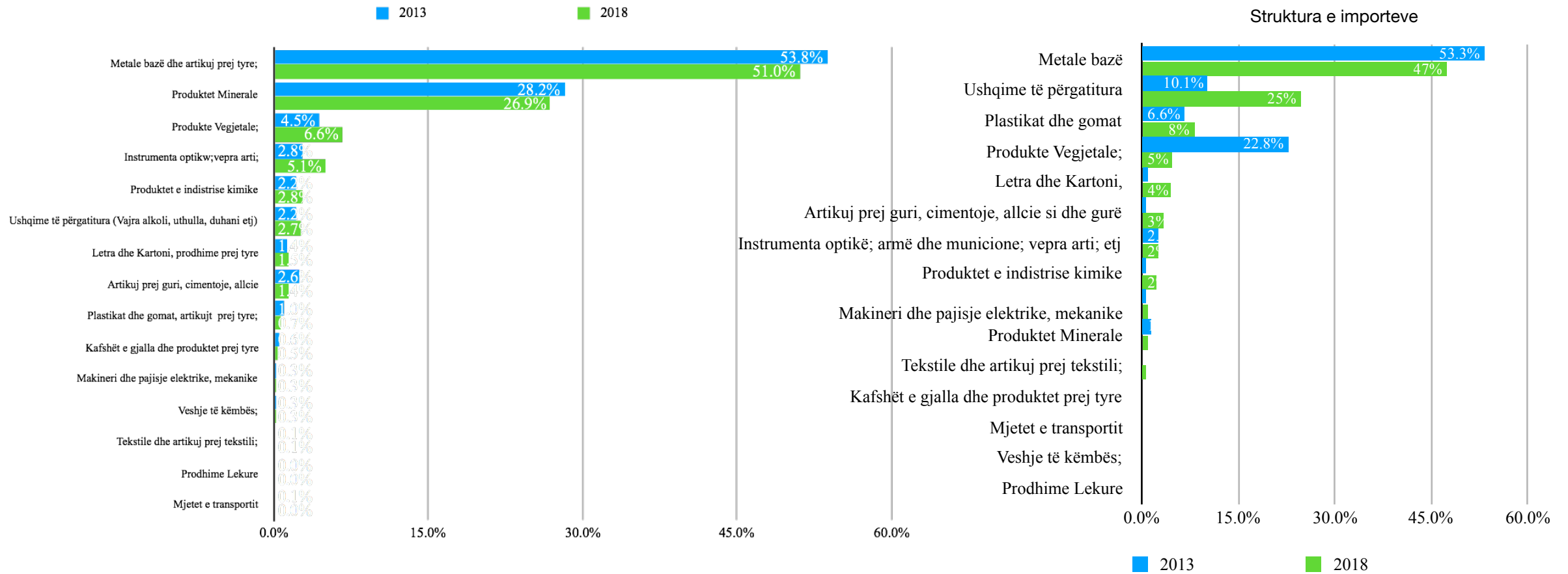
- Vlerësohen në 222 milion Euro (në 2018);
- Norma e rritjes 29% (2 herë më e lartë së rritja e eksporteve në total)
- Përfaqësojnë 9% të totalit të eksporteve;

• Importet

- Norma e rritjes në 2018, 6%
- Përfaqësojnë 1% të importeve
- Vlerësohen në 73 mln Euro

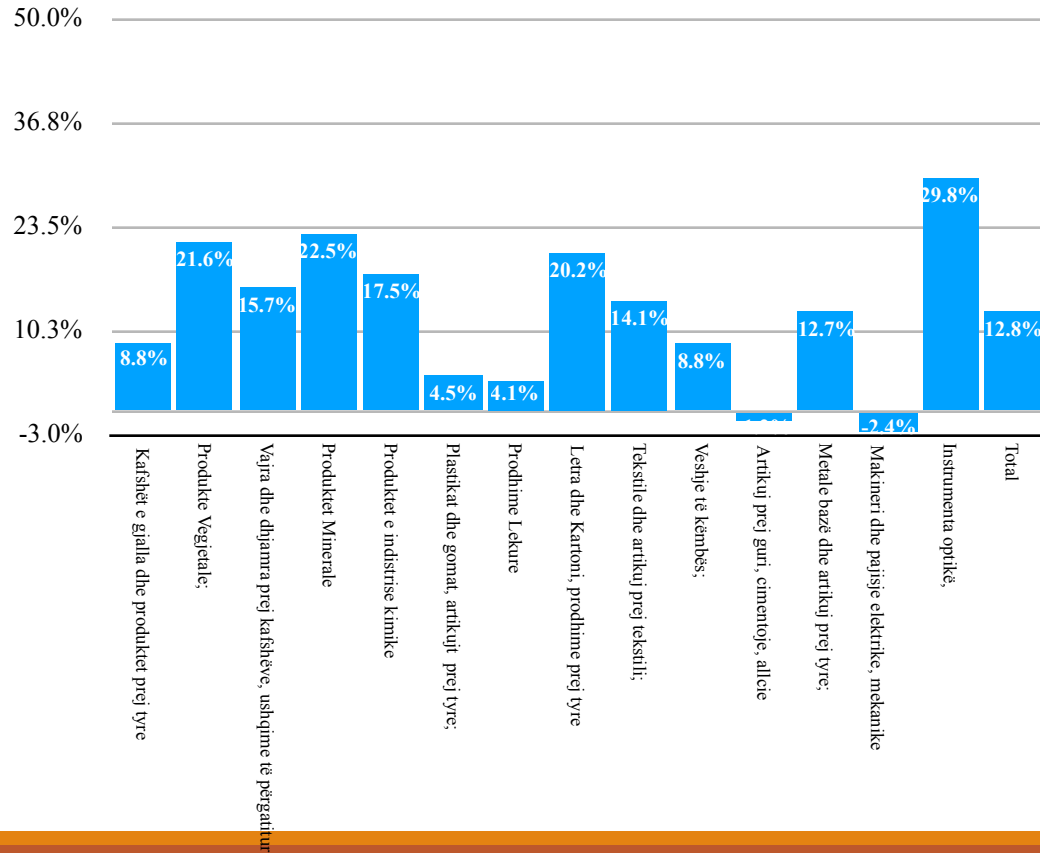
• Bilanci tregtar pozitiv;

Struktura e Eksporteve dhe Importeve

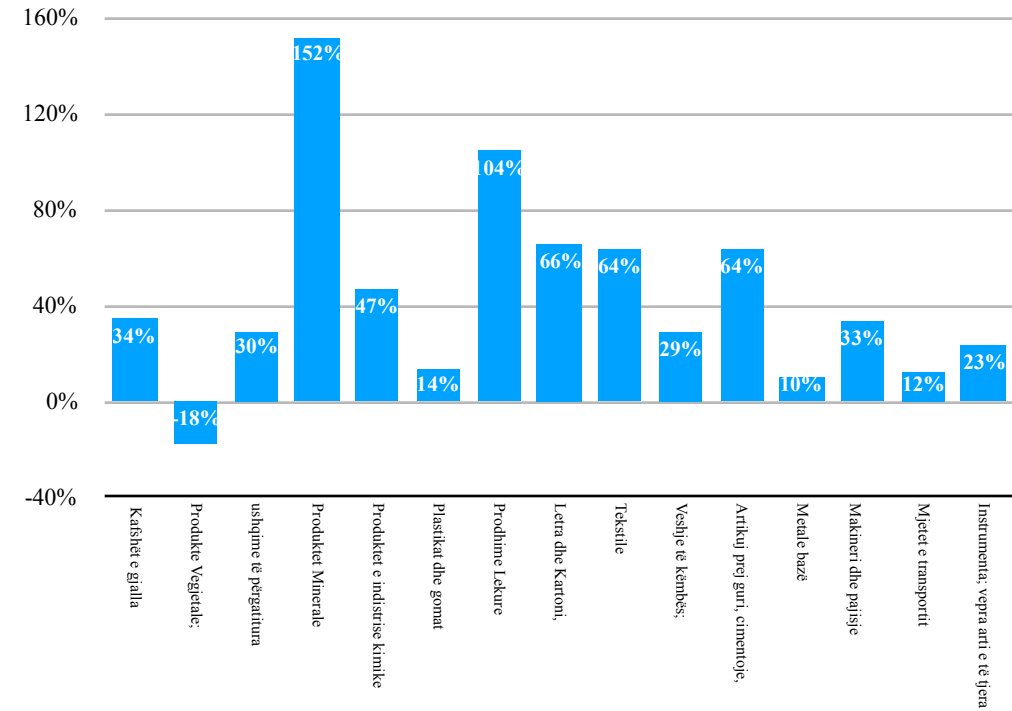

Dinamika e strukturës së eksporteve dhe importeve

■ Norma vjetore e ndryshimit të eksporteve , mesatarizuar, 2013-2018 (në %)

■ Norma mesatare e ndryshimit të importeve, 2013-2018 (në %)

HS4	Produktet me te eksportuara	2018	Share 2018
7214	Shufra dhe shkopinj te tjere prej gize dhe çeliku	10,963,167,743	44.6%
2710	Vajrat e naftes dhe vajra te fituara prej mineraleve bituminoze	2,670,994,259	10.9%
2523	Çimento	2,201,100,770	9%
2713	Koks naftes dhe mbetje te mineraleve bituminoze	1,263,355,729	5.1%
7604	Shufra, shkopinj dhe profile alumini:	830,752,735	3.4%
0702	Domate, te fresketa apo te ftohta	646,646,612	2.6%
9619	Peshqiret sanitare	595,417,435	2.4%
3214	Stuko xhami, stuko transplatuese, cemente resini, perberjet stukuese dhe mastice te tjera	378,437,776	1.5%
9401	Ndenjset (te ndryshme nga ato te kreut 9402), nese jane ose jo te kthyeshme ne krevate, dhe pjeset e tyre:	283,290,251	1.2%
7308	Konstruksionet (perjashto parafabrikatet e kreut 9406) dhe pjeset e konstruksioneve;	256,784,758	1%
0805	Agrumet, te fresketa apo te thara:	240,328,006	1%
2201	Ujera, perfshire ujerat minerale natyrale dhe ujerat e gazuar	235,913,782	1%
0807	Pjeprat dhe shalqinjte e fresketa:	226,259,103	0.9%
9403	Mobileri te tjera dhe pjeset e tyre	210,566,826	0.9%
	Totali	21,003,015,785	85.5%

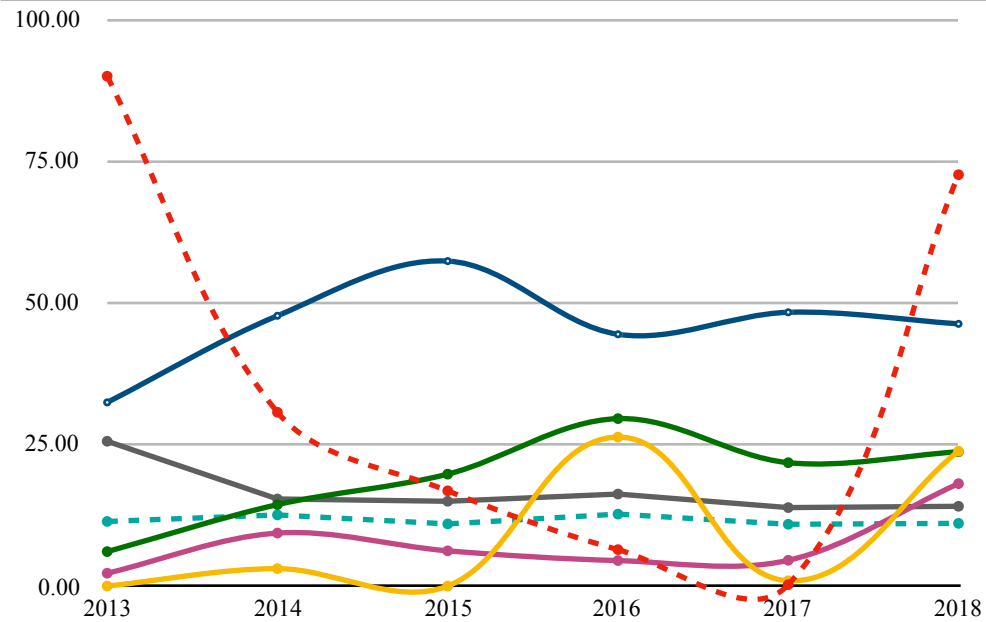
HS4	Produktet me te importuara	2018	Shares
7204	Kthime dhe mbetje te rishkrireshme prej gize dhe çeliku:	2,523.1	28.3%
2203	Birre bere nga malti:	1,241.9	13.9%
7304	Tuba, tubacione dhe profile te linjezuara te perdorur per linja gazi dhe naftes;	989.4	11.1%
2202	Ujerat, perfshire ujerat minerale dhe ujerat e gazuar;	429.1	4.8%
7602	Mbetje dhe kthime alumini;	395.7	4.4%
1101	Miell gruri dhe miell meslini;	288.3	3.2%
3917	Tuba, pipa dhe zorra prej materialeve celulozike:	245.6	2.8%
3921	Pllaka, fleta, filma, krisafe dhe shirita te tjera, prej plastike:	186.2	2.1%
4819	Kartonet, kutite, dhe konteniere paketues prej letre, kartoni,	143.1	1.6%
7306	Tuba, tubacione dhe profile prej gize dhe çeliku:	141.3	1.6%
2204	Vere prej rrushit te fresket, perfshire vererat e pasuruara me alkool;	136.5	1.5%
2302	Krundet, mbetjet nga sitja, bluarja e drithrave apo te bimeve leguminoze:	135.4	1.5%
6810	Perzierjet dhe artikujt e materialeve minerale termoizolues, akustiko izolues apo akustiko absorbues;	119.8	1.3%
701	Patate te fresketa dhe te ftohta	78.9	0.9%

Struktura e eksport/importeve

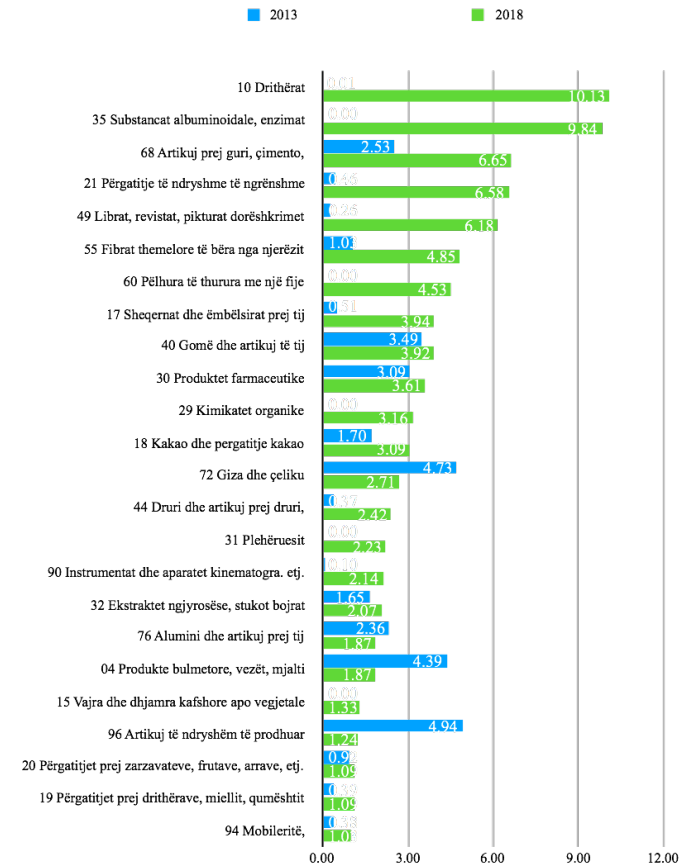

- Struktura e eksporteve dhe importeve është tejet e përqëndruar
- Eksportet dominohen nga eksportet **e mineraleve dhe metaleve** (nafta, giza dhe celiku si dhe profile alumini, cimento, materiale ndertimi etj)
- Eksporte nga grup produktesh si **produkte vegjetale, ushqimet e përpunuara, apo produkte të industrisë kimike, prodhime nga letra/kartoni** janë duke rritur peshën specifike në fluksin e eksporteve
- Ritje të eksportit më të lartë se mesatarja e përgjithshme janë vënë re për **produktet vegjetale, produkte të industrisë së letrës dhe kartonit, produktet minerale, veprat e artit si dhe prodhime të industrisë kimike.**
- Importet dominohen nga **importet e mineraleve, ushqimeve të përpunuara, produkte të letrës dhe kartonit, produktet vegjetale, plastika dhe goma;**
- Dinamikat më të forta janë shpesh në **sektorë marxhinale**, dhe jo aq të përfaqësuar në strukturën e importeve si psh importi i kafshëve e gjalla, prodhimet e lëkurës dhe tekstileve, artikuj prej guri si dhe prodhimet e industrisë kimike dhe mineralet (nafta)

Struktura Aktuale vs. Avantazheve Krahasuese

- 57 Qilimet dhe veshje të tjera të dyshemesë prej tekstili
- 22 Pijet, alkoolet dhe uthullat
- 66 Çadrat e diellit, bastunet etj.
- 34 Sapuni, preparatet parëse, lubrifikues, qirinjtë
- 70 Qelqi dhe artikuj prej qelqi
- 73 Artikuj prej gize dhe çeliku
- 39 Plastika dhe artikuj prej tyre

Struktura Aktuale vs. Avantazheve krahasuese

- RCA janë një indikacion për ndryshim të strukturës së shkëmbimeve tregtare;
- Ndër produktet me avantazh krahasues të lartë janë artikuj tekstile të endur (si qilima apo artikuj të tjerë), **pijet alkolike dhe jo-alkolike, prodhime qelqi, prodhime kimike të pastrimit, prodhime plastike;**
- Tregues pozitive por më modestë të avantazheve krahasuese paraqesin edhe një grup produktesh që përfaqësojnë **agro-industrinë, plehëruesit organikë për bujqësi, druri dhe artikuj të përgatitur prej tij (mobilje, leter etj)**
- **Giza dhe celiku si dhe produktet bulmetore, mjalti dhe veza ngelen në listën e produkteve me avantazh krahasues, por ky indeks ka një rënie të ndjeshme gjatë periudhës 2013-2018**

Shkëmbimet tregtare si zinxhir i vlerës - IIT Grubel-Loyd

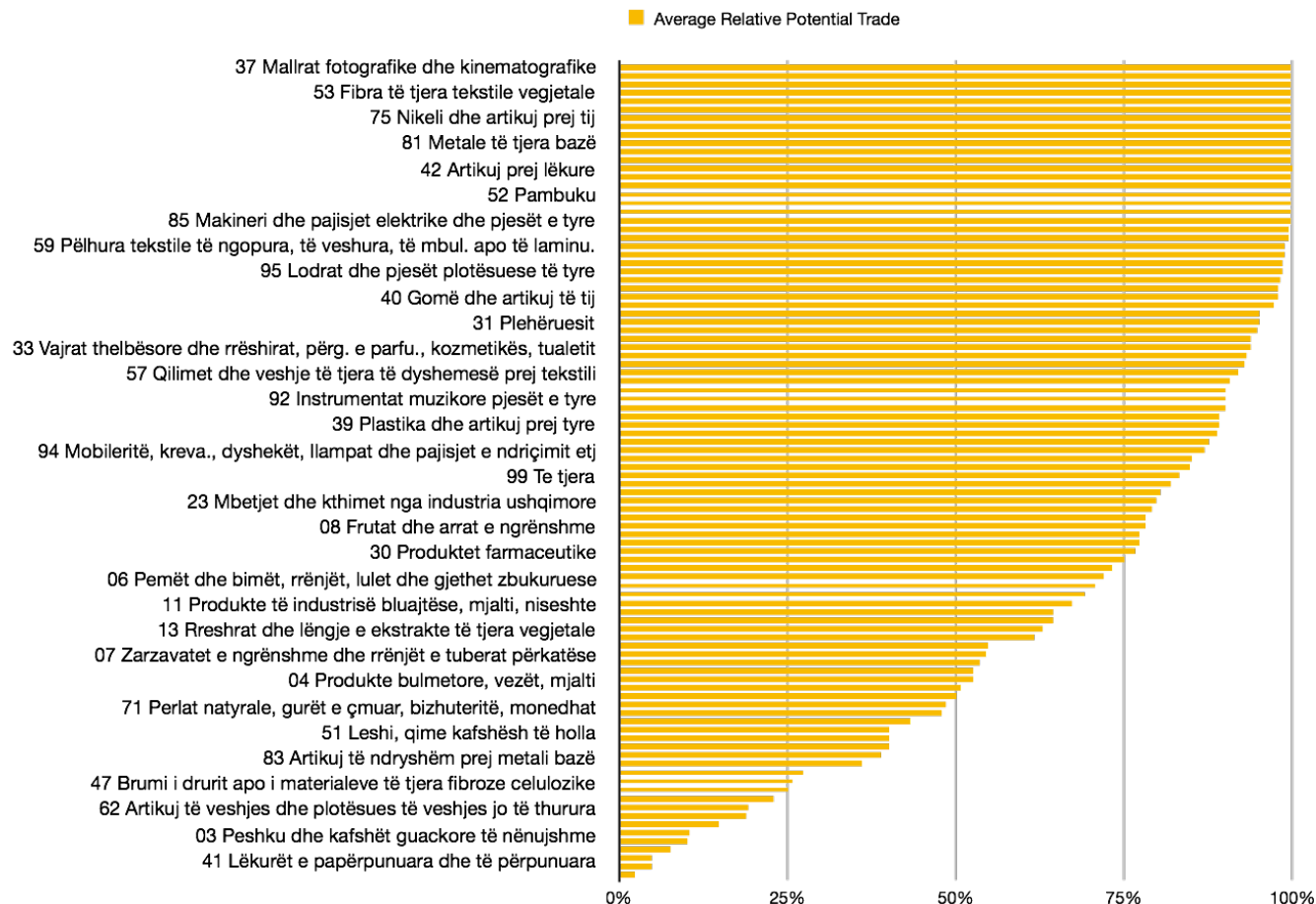
Pershkrimi HS2	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Sheqernat dhe ëmbëlsirat prej tij	0.18	0.11	0.58	0.38	0.34	0.38
Kakao dhe pergatitje kakao	0.39	0.33	0.45	0.87	0.97	0.67
Përgatitjet prej zarzavateve, frutave, arrave, etj.	0.28	0.34	0.35	0.54	0.34	0.36
Përgatitje të ndryshme të ngrënshme	0.11	0.29	0.18	0.30	0.26	0.23
Vajrat thelbësore dhe rrëshirat, përg. e parf. kozmetikës, tualetit	0.35	0.18	0.16	0.28	0.24	0.17
Sapuni, preparatet parëse, lubrifikues, qirinjtë	0.59	0.51	0.34	0.21	0.16	0.14
Plastika dhe artikuj prej tyre	0.32	0.30	0.17	0.31	0.25	0.34
Druri dhe artikuj prej druri, qymyri i drurit	0.31	0.11	0.17	0.16	0.10	0.15
Letra dhe kartoni, artikuj të brumit të letrës dhe të kartonit	0.21	0.10	0.16	0.33	0.12	0.16
Artikuj prej gize dhe çeliku	0.15	0.30	0.22	0.15	0.24	0.34
Mobileritë, kreuva., dyshekët, llampat dhe pajisjet e ndriçimit etj	0.23	0.33	0.21	0.21	0.22	0.14

Nga një listë prej 99 grupproduktesh, vetëm 11 shfaqin shkëmbime ndërsektorale:

- agro-ushqimi duke shkëmbyer lëndët e para si miellin, fruta, zarzavate etj;
- prodhimi i kimikateve/bazave kimike që përdoren në kosmetikë apo në pastrim;
- Prodhimi i artikujve të paketimit nga plastika dhe letra;
- Shkëmbimi i lëndës të drurit dhe mobilierisë;

Vlerësimi i Potencialit të Shkëmbimeve Tregtare

Indeksi Indikativ i Potencialëve Tregtare

- Indeksi krahason kërkesën në tregun destinacion me aftësinë ofuese
- në paraqitjen grafike ky indeks tregon potencialin e pashfrytëzuar (zona e highlightur)
- **Shqipëria ka hapësira për të dyfishuar eksportin (më shumë se për të dyfishuar)**
- produktet kryesore të eksportit aktual janë drejt shfrytëzimit të plotë të potencialit;
- Produktet me avantazh krahasues kanë potencial të lartë për të shfrytëzuar;

Problematika

- ❑ Barrierat jo-tarifore
  - ❑ Përdorimi i çmimeve të referenceës;
  - ❑ Diskriminimi prodhuesve Kosovarë (rasti i birrës);
  - ❑ Standartet e cilësisë së produkteve;
  - ❑ E-PHYTO

Adresimi:

Protokoll “Për zbatimin e Marrëveshjes kuadër për Bashkëpunimin në Nxitjen dhe Lehtësimin e Tregtisë ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Republikës së Kosovës” Mars 2015.

- Në fushën e rregullave teknike: Harmonizimin e rregullave teknike për produktet me interes reciprok.
- Në fushën e standardizimeve: Përshtatjen e standardeve me objektiv harmonizimin, njohjen reciproke, ose referimin në standardet ndërkombëtare sipas rastit.
- Në fushën e akreditimeve: Ndërmarrjen e aktiviteteve dhe masave konkrete për përshtatjen e skemave të akreditimit, harmonizimit të legjislacionit për akreditimin dhe njohjen e kompetencës teknike të vlerësuesve/ ekspertëve teknikë të miratuar nga të dy palët.
- Në fushën e sigurisë ushqimore dhe veterinarë: Njohja e rezultateve të testeve dhe analizave të kryera nga laboratorët e akredituar në të dyja vendet tona
- Institucionalizimi i punës së grupeve teknike të krijuar nga marrëveshja kuadër. Për të lejuar zbatimin e aktiviteteve në fushën e standardizimit, akreditimit dhe rregullave teknike dhe atë të sigurisë ushqimore dhe veterinarë, ky protokoll miraton funksionet e **tri grupeve të përbashkëta** të punës të krijuara tashmë.

Problematika:

- Barrierat teknike:
  - Mos respektimi i trajtimit kombëtar (në rastin e importit të shërbimeve, të tarifave për lejet për shumëzimin e materialit mbjellës bimor, testimin e bimëve të kultivuara, regjistrimin e specieve ose varieteteve);
  - Praktikat e zhdoganimeve;
  - Tarifat dhe pagesat e paguara nga biznesi janë qartësisht dhe dukshëm më të larta se kostoja, si në rastin e Çertifikatës Euro 1, Formularit TC 31, Çertifikatës së Garancisë, Formularit Forma A;
  - Tarifat dhe pagesat që kryhen prej tyre dhe për ofruesit privat të shërbimit (tarifa e koncensionit të rrugës, të skanimit, të parkingjeve dhe shërbimit doganor, - janë të larta
  - Transaksionet jo të rregullta nga Mitrovica;
  - Rregullat e origjinës - problem për Kosovën pasi nuk është pjesë e PanMed;
  - Infrastruktura në pikat doganore;

Disa komente përmbyllese!

- Tregëtia mes dy vendeve me dinamika pozitive të dukshme;
- Kuadri i bashkëpunimit ekonomik në përgjithësi, dhe në vecanti marrëveshjet tregtare bi-laterale dhe CEFTA kanë përmirësuar ndjeshëm kushtet për tregëti të lirë
- Barrierat jo-tarifore dhe të natyrës administrative janë evidentuar;
- Institucionet Shqiptare konfirmojnë vullnetin për ti adresuar
- Politikat e nxitjes së shkëmbimeve tregtare duhet të adresojnë ;
  - probleme të strukturës së tregtisë (si diversifikimi)
  - një qasje sektoriale drejt sektorëve me potencial të pashfrytëzuar dhe avantazh krahasues
  - integrimin e zinxhirit të vlerës për të krijuar konkureshmëri rajonale;